

Miscellen.

Varia.

Eur. Androm. in versu 929, quem libris invitae Hermionae tamquam orationem continuanti editores inde a Leningio tribuunt πῶς οὖν τάδ' ὡς εἴποι τις ἐξημάρτανες; ut ᾧ optativo deesse non posse consentiunt omnes, ita de verbis emendandis alii aliter iudicaverunt, neque vero quisquam exstitit qui scripturam traditam leniter, ut par erat, tractaret. His igitur verbis hand dubie corruptis medelam adhibuisse mihi videor hanc: πῶς οὖν τάδ' ὡσεὶ Προίτης ἐξημάρτανες; rectissime autem codices Orestem talia rogantem exhibent, a quo post ea, quae ipse viderat atque audiverat, Hermionam cum Proeti¹ filiis furibundis comparari sane non est ineptum.

Subicio eiusdem fabulae versus 537 sq. vitio non dissimili inquinatos, quo loco Menelaus, dum filium Andromachae parvolum increpat:

τί με προσπίτνεις, ἀλίαν πέτραν
ἢ κῦμα λιταῖς ὡς ἱκετεύων;

apte rupis imagine utitur, minus apte undam in comparationem vocat, qua inconstantius ac mobilius mulieribus² exceptis nihil aut fingi potest aut certe a poetis fingitur. Quodsi scripseris

τί με προσπίτνεις ἀλίαν πέτραν
ἢ κῦμα — λιταῖς ὡς ἱκετεύων;

et ἄλιος epitheton cur usurpatum sit confestim intelleges et veram rerum condicionem praeclare depictam reperies. Cave autem ἢ et ὡς inter se coniungas: hoc quid significet et aliunde discitur et e verbis Plutarchi de Is. et Os. 381 D οὐ δεῖ θαυμάζειν, εἰ γλίσχρας δμοιότητας οὕτως ἡγάπησαν Αἰγύπτιοι³.

Andromachae fabulam e manibus emittere nolo, priusquam de versibus 24 sq. iudicium fecero; sunt enim hi:

κάγῳ δόμοις τοῖσδ' ἄρσεν' ἐντίκτω κόρον
πλαθεῖσ' Ἀχιλλέως παιδὶ δεσπότη τ' ἔμῳ.

¹ Qui Ποίτος audit Diodori exc. Escorial. Vogel. II p. 127, 24. Nimirum ρ post τ et π in libris Graecis sollemini errore evanuisse constat. Contrarium vitium in praestantissimo Thrasy machi fragmento inesse puto Sauppi p. 163, 26: πρῶτον μὲν οὖν τοὺς διαφερομένους πρὸς ἀλλήλους καὶ τῶν ρῆτόρων καὶ τῶν ἀλλων ἀποδεῖται γε πολιτῶν (πρόλέτων II.) πεπονθότας πρὸς ἀλλήλους, ὅπερ ἀνάγκη τοὺς ἄνευ γνώμης φιλονεικοῦντας πάσχειν, ac video iam Reiskio προλέτων suspectum fuisse.

² 'Namque est feminea tutior unda fide', ut Cicerō dixisse fertur.

³ v. interpret. Lysiae περὶ τοῦ σηκοῦ 19.

καὶ πρὸν μὲν ἐν κακοῖσι κειμένην ὅμως
ἔλπις μ' ἀεὶ προσῆγε σωθέντος τέκνου
ἀλκήν τιν' εὐρέν κάπικούρησιν κακῶν·
ἐπεὶ δὲ κτλ.

Credo autem post Elmslei Nauckique curas hodie extare neminem qui non Euripidem πλαθεῖσ' Ἀχιλλέως παιδὶ δεσπότῃ δ' ἐμῷ dicere debuisse existimet; tum in versu 27 προσῆγε multis conantibus emendatum non est. Quid igitur? Interpunctione verborum mutata forsitan nihil amplius mutandum sit:

κάτῳ δόμοις τοῦσδ' ἄρσεν' ἐντίκτω κόρον
πλαθεῖσ' Ἀχιλλέως παιδὶ δεσπότῃ τ' ἐμῷ
καὶ πρὸν μὲν ἐν κακοῖσι κειμένην ὅμως
ἔλπις μ' ἀεὶ προσῆγε σωθέντος τέκνου
ἀλκήν τιν' εὐρέν κάπικούρησιν κακῶν·

Cuius enuntiationis structura haec est: δεσπότῃ με ἔλπις προσῆγε, ita ut καὶ, quod ante πρὸν est, gradationis vim obtineat. De sententia non est cur exponam. Ceterum versus illi me admonent de loco quodam Aristidis rhet. Speng. II p. 525, 6, quem a nullo editore sine conjectura dimissum hunc in modum distinguas: καὶ σχεδὸν δ λόγος ἄπας οὕτω προήκται. πόθεν οὖν τοῦτο; ὑπῆρξεν αὐτῷ ἵδεν τὸν καιρὸν καὶ τὸ πρᾶγμα ὅποιον καὶ τὰ παρακολουθοῦντα φύσει.

Eur. Iph. Aul. v. 337sq. quae Menelaus profert:
οἶσθ' ὅτ' ἐσπούδαζες ἄρχειν Δαναΐδαις πρὸς Ἰλιον, —
ἄντας ταπεινὸς ἥσθα πάσης δεξιᾶς προσθιγγάνων
καὶ θύρας ἔχων ἀκλήστους τῷ θέλοντι δημοτῶν
καὶ διδοὺς πρόσρησιν ἔξῆς πάσι, κεὶ μή τις θέλοι,
τοῖς τρόποις ζητῶν πρίασθαι τὸ φιλότιμον ἐκ μέσου;
καὶ ἐπεὶ κατέσχες ἄρχας, μεταβαλὼν ἄλλους τρόπους
τοῖς φίλοισιν οὐκέτ' ἥσθα τοῖς πρὸν ὡς πρόσθεν φίλος,
δυσπρόσιτος ἔσω τε κλήθρων σπάνιος.

haec verbā quoties relego, in versu 345 haereo, ubi Agamemnon eodem tenore δυσπρόσιτος et ἔσω κλήθρων σπάνιος vocatur. Etenim si multum foris versabatur, quis, quae se, erat qui prohibere posset quominus reliqui Graecorum primores quotidianie ad eum accederent? An in silvas regem sese abdidisse suspicabimur? Sed ne ridicula dicere videar, ἔσω τε κλήθρων σπάνιος Euripidi restituendum esse egregie docet Agesilai regisque Persarum comparatio Xen. Ages. c. IX instituta: πρῶτον μὲν γάρ δὲ μὲν τῷ σπανίως δρᾶσθαι ἐσεμνύνετο, Ἀγησίλαος δὲ τῷ ἀεὶ ἐμφανῆς εἰναι ἡγάλλετο, — ἔπειτα δὲ δὲ μὲν τῷ δυσπρόσοδος εἰναι ἐσεμνύνετο, δὲ τῷ πᾶσιν εὐπρόσοδος εἰναι ἡγάλλετο. Vides igitur haec accurate inter se convenire:

Xenoph.

δ μὲν τῷ δυσπρόσοδος εἰναι
ἐσεμνύνετο
δ δὲ τῷ πᾶσιν εὐπρόσοδος εἰναι
ἔχαιρε
τῷ σπανίως δρᾶσθαι ἐσεμνύνετο

Eurip.

ἥσθα δυσπρόσιτος
θύρας ἔχων ἀκλήστους
τῷ θέλοντι δημοτῶν.
ἔσω τε κλήθρων σπάνιος.

Postremo cum Xenopho vel quisquis fuit Agesilai auctor observet: Ἀγησίλαος τῷ ᾧ ἀεὶ ἐμφανῆς εἶναι ἡγάλλετο, eadem sententia apud Euripidem invenitur, verum, ut res erat convicio idonea, pluribus verbis adumbrata:

ώς ταπεινὸς ἥσθα πάσης δεξιᾶς προσθιγγάνων, deinde καὶ διδούς πρόσρησιν ἔξῆς πᾶσι

qua lepida descriptione Agamemnonem candidatum in publico ambientem fingi nemo non intellegit. Contrarium est illud οὗ τε κλήθρων σπάνιος. Atque ut summam faciam disputationis meae, audis Menelaum mores fratri exagitantem, quasi ipse aetate Euripidea sit et boni regis ingenium quasi philosophus norit Persicosque oderit apparatus. Pergit Euripides:

ἄνδρα δ' οὐ χρεύν

τὸν ἀγαθὸν πράσσοντα μεγάλα τοὺς τρόπους μεθιστάναι,

ἀλλὰ καὶ βέβαιον εἶναι τότε μάλιστα τοῖς φίλοις,

ἥνικ' ὠφελεῖν μάλιστα δυνατός ἐστιν εὔτυχῶν,

qualis fuit Agesilaus; conf. Ages. c. VIII: ὃς τε ὑπαρχούσης μὲν τιμῆς, παρούσης δὲ δυνάμεως, πρὸς δὲ τούτοις βασιλείας — τὸ μὲν μεγάλαυχον (quod in Agamemnone frater vituperat) οὐκ ἄν εἰδέ τις, τὸ δὲ φιλόστρογον καὶ θεραπευτικὸν τῶν φίλων καὶ μὴ ζητῶν κατενόησεν ὅν — συνεσπούδαζε δὲ πᾶν ὃ τι δέοι φίλοις. Neque tamen animo eius, qui Agesilai laudes componuit, versus Euripideos obversatos esse contenderim; communem fontem prodere videntur, quae Thucydides de Pausania narrat I 130.

Sophistae Platonici 243 B "Οταν τις αὐτῶν φθέγξηται λέγων ὡς ἐστιν ἡ γέτονεν ἡ γίγνεται πολλὰ ἡ ἐν ἡ δύο καὶ θερμὸν αὖ ψυχρῷ συγκεραννύμενον ἀλλοθί πῃ διακρίσεις καὶ συγκρίσεις ὑποτιθείς, τούτων, ὡς Θεαίτητε, ἐκάστοτε σύ τι πρὸς θεῶν ξυνίης ὃ τι λέγουσιν; si quid video, in ἀλλοθί πῃ, quod Graecum non esse multi probaverunt neque sententiae satis facit, ἀλλος εἴπη latet, pronuntiationis vitio corruptum. Eiusdem generis est quod Charm. 165 D etiam nunc edunt: εἰ τοίνυν με, ἔφην, ἔροισ σύ, ιατρικῇ ὑγίεινοῦ ἐπιστήμη οὖσα τί ἡμῖν χρησίμη ἐστί καὶ τί ἀπεργάζεται, εἴποιμ' ὅν δτι οὐ σμικρὰν ὠφέλεισν· τὴν γὰρ ὑγίειαν καλὸν ἡμῖν ἔργον ἀπεργάζεται; εἰ ἀποδέχει τοῦτο. — Ἀποδέχομαι. Immo: ἀπεργάζεται. ἡ ἀποδέχει τοῦτο; et q. s. Sollemnis est clausula, ut alibi ἡ γάρ; — πάνυ γε. Addo Xenophontis Memorab. II 1, 23 locum celeberrimum eundemque misere corruptum, quem editor recentissimus cum hunc in modum constituerit: ὅρῳ σε, ὡς Ἡράκλεις, ἀποροῦντα, ποίαν ὅδὸν ἐπὶ τὸν βίον τράπῃ. ἐὰν οὖν ἐμὲ φίλην ποιησάμενος, [ἐπὶ] τὴν ἡδίστην τε καὶ ῥάστην ὅδὸν ἀξω σε, unciis sublati revocare debebat: ἐὰν οὖν ἐμὲ φίλην ποιησάμενος ἐπῃ, τὴν ἡδίστην τε καὶ ῥάστην ὅδὸν ἀξω σε. Porro Dionysi Halic. de Demosthene p. 1072 R. ἔξαριθμεῖσθαι δὲ νῦν, δσα γένη σχηματισμῶν ἐστι — καὶ τίσιν αὐτῶν ἡ τοιαύτη μάλιστα πέψυκεν ἀρμονία χαίρειν, οὐκ ἔχω καιρόν. ἐπεὶ τῆς ἀρμονίας ταύτης οἰκεῖόν ἐστι καὶ τὸ τάς περιόδους αὐτουργούς τινας εἶναι καὶ ἀφελεῖς — restituendum esse ἔτι τῆς ἀρμονίας ταύτης ideo certum est,

quia materiam plane recentam tractandam auctor sumit¹. Minus probandum est quod ibidem p. 959, 9 coniecerē ἡ μὲν οὖν Θρασυμάχου λέξις ἡ λεπτή libris λοιπῇ exhibentibus; illud necio an conveniat Demetrio περὶ ἔρμ. Spengel. III p. 303, 13, ubi edunt: ἡ ὥς τις εἶπεν, ὅτι δέ γε ταῖς ὑπεσύριζε πίτυς αὔραις, in litterarum vero vestigiis delitescere videtur: ὅτι λεπταῖς ὑπεσύριζε πίτυς αὔραις. Sed ad Dionysium redibo.

Cuius in libello de Demosthene conscripto p. 982 R. quin recte Sylburgius emendarit: δὸ μὲν γάρ ἀταμιεύτως τῇ κατασκευῇ κέχρηται καὶ ἄγεται μᾶλλον ὑπ' αὐτῆς <ἢ αὐτός> ἄγει, cum numquam dubitaverim, nunc in illo de Thucydide iudicio eleganter ipsum historicum exprimi video, qui II 65, 8 de Pericle: κατέιχε, inquit, τὸ πλῆθος ἐλευθέρως καὶ οὐκ ἤγετο μᾶλλον ὑπ' αὐτοῦ ἢ αὐτὸς ἤγε². Quod compilandi genus in volgus notum multisque Archaeologiae exemplis a Cobeto, Reudlero, Iakobyo, aliis illustratum — etsi magis in singulis locutionibus quam in totis sententiis imitandis cernitur — si in scriptis rhetorics ipsum quoque pullulavit, non miramur; ne desint plura specimina, vide Dion. de Dem. p. 1116 R. de comp. p. 188 et Dem. περὶ τῶν ἐν Ἀλ. 101, 48, Dion. de Dem. 1121, 12 R. et Dem. περὶ παραπτ. 377, 119; Olynth. 1, 2. Dion. de Lys. 458, 15 et Dem. περὶ συντ. 174, 28, Dion. de Lys. 461, 10 R. et Dem. Phil. γ. 29. Habent haec suam in re critica auctoritatem. Fallitur Reiskius cum Dion. de Lys. 459, 8 ποιῆσαι deleat; nam ἀσκεῖν eum infinitivo iunctum Xenophontem est. Fallunt libri Dion. de Isocr. 549, 14: ἀνασώσασθαι δὲ τὴν ὑπὸ Σόλωνός τε καὶ Κλεισθένους κατασταθεῖσαν πολιτείαν, quoniam τὴν τοῦ πατρὸς πολιτείαν ἀνανεωσάμενος Thucydides VI 104, 2 dixit; inde Dionysius in Archaeologia semel ἀνανεούσθαι πολιτείαν, semel ἀνανεούσθαι πολίτευμα. Denique Archaeol. I. XIII fr. VI K p. 193: ὑμῖν δέ, ὦ θεοί τε καὶ δαίμονες, ὅσοι τὸν ἀνθρώπινον ἐποπτεύετε βίον, ὃν τε ἡδη τετιμήκατε μοι πολλὴν οἰδα χάριν, quae sunt Camilli verba, quod μοι in me mutare voluerunt, haud bene factum est; melius restituetur: ὃν τε ἡδη τετιμωρήκατε μοι etc., velut Xenopho Cyrop. IV 6, 8: τιμωρήσειν σοι τοῦ παιδὸς σὺν θεοῖς ὑπισχνοῦμαι. Conf. eiusdem Archaeologiae I. XIII fr. V, ubi Dionysius Camillum fingit optantem: ὖ θεοὶ καὶ δαίμονες, ἔφοροι τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων, ὑμᾶς ἀξιῶ — τιμωροὺς γενέσθαι μοι κτλ.

Diodori Siculi V 43, 3 cum in altera librorum familia, quae praestantior est, haec fere scripta exstant: χωρὶς δὲ τούτων ὑπῆρχον ἀμπελοί τε πολλαὶ καὶ παντοδαπαί, <αἱ> πρὸς ὑψος ἀνηγμέναι καὶ διαπεπλεγμέναι ποικίλως οἰκείαν τὴν πρόσοψιν ἐποίουν κτλ., Vogelius reliquos codices secutus τὴν πρόσοψιν ἡδεῖαν edidit, qui vir doctissimus quod ἡδεῖαν nibil aliud significare atque ιδίαν

¹ Confer ibidem p. 1078: ἔτι τῆς συνθέσεως ταύτης ἔστι καὶ τὰ κωλὰ δεινῶς (?) ποιήμασιν ἐμφερῆ.

² Similiter Isocrates Euagorae § 45: ἡγούμενος τῶν ἡδονῶν, ἀλλ' οὐκ ἀγόμενος ὑπ' αὐτῶν, sed v. Fuhr. Mus. Rhen. XXXIII p. 592.

videre noluit, vix satis mirari possum. Hoc enim illud οἰκείαν τὴν πρόσωψιν, quod in parte librorum invenitur, certissime demonstrat. Simili autem casu fieri patet, ut V 80, 4 in plerisque libris manu scriptis ἐν τοῖς ιδίοις χρόνοις legatur, in Claromontanis vero duobus ἐν τοῖς οἰκείοις χρόνοις, neque alibi aliter Diodorus loquitur¹, cum ceteroquin ιδιος vocabulum in deliciis habeat, οἰκεῖος non ita. Denique XV 45, 15 Dind. et ταῖς οἰκείαις πόλεσιν et ταῖς ιδίαις πόλεσιν traditur, sed illud libris melioribus. Quare ne V 43, 3 quidem de οἰκείαν τὴν πρόσωψιν dubitandum erat. Forsitan autem ista lectionis varietas apte adhibeat ad verba scriptoris libri XV 47, 2 Dind. iudicanda, ubi codicum omnium scriptura hac: τὰς ἄλλας πάσας γίνεσθαι ἔκατὸν καὶ τριάκοντα recte quidem spreta ex Wesselini praecerto τὰς πάσας γίνεσθαι edunt; unde ἄλλας in textum irrepserit, explicari non necessarium arbitrantur. Malim: ὥστε τὰς ὅλας γίνεσθαι ἔκατὸν καὶ τριάκοντα, quibus verbis commune illud πάσας ab interprete adscriptum esse existimo. Contra Diod. XII 42, 2: τὰ λοιπὰ τῶν ἀπὸ τῆς χώρας κατεκόμισαν εἰς τὴν πόλιν καὶ τέκνα καὶ γυναικας καὶ τὸν *⟨ἄλλον⟩* ὅχλον ἀθροίσαντες ἐξαπέστειλαν εἰς τὰς Ἀθήνας corrigendum esse collato Dion. Hal. de Isoor. c. 9 disces, quo loco Archidamus dicit ὡς χρὴ παῖδας μὲν καὶ γυναικας καὶ τὸν ἄλλον ὅχλον εἰς τε Σικελίαν ἐκπέμψαι καὶ Ἰταλίαν, confer Diodori XIII 61, 32 XIII 91, 21, exc. de virt. et vit. p. 123, 90 Dind. nec non XIII 111, 76: ἐξοριζομένων ἐκ τῆς χώρας τέκνων καὶ γυναικῶν καὶ τῶν ἄλλων ὅχλων².

Prumiae.

L. Radermacher.

Lesches.

Λέσχης heisst der bekannte Dichter des epischen Cyklus, das lehrt uns jetzt der von Robert (50. Winckelmannsprogr. der Berl. arch. Ges. S. 30 ff.) veröffentlichte und besprochene Reliefbecher des 3. Jahrh. v. Chr., welchem eine altrhodische Inschrift (Selivanov, Mitth. des ath. Inst. XVI, 110) zur Bestätigung dient, nicht Λέσχεως, wie ihn Pausanias X 25—27 im ganzen 8 mal im Nominativ nennt. Die Erklärung dieser sprachwidrigen Nominativform bei Pausanias hat nach H. Stephanus (Robert I. I. 65, 5) v. Wilamowitz (Hom. Unters. 341) selbständig und ohne Zweifel richtig gegeben: die Nominativform ist eine missverständliche Rückbildung aus der ionischen, im Attischen (Meistershans, Gramm. der att. Inschr.² S. 94, 8) fast völlig ungebräuch-

¹ v. Hertlein, Beiträge zur Krit. des Diod. II p. 17.

² Item Diod. vol. II p. 141, 14 Vogel. aptius supplebis: τῆς δὲ ἀνεύσης ἐὰν τοὺς μὲν κτλ. Deinde 14, 42, 12: παρεσκεύαστο ζεύγη μὲν τὰ πρὸς τὴν Θάλατταν κατακομιοῦντα, post Θάλατταν excidisse τὴν ψλῆν ex iis colligimus, quae de eadem re auctor tradit XIX 58, 96 Dind.: κατεκόμιζε τὴν ψλῆν, ἐπὶ Θάλατταν, τεμνόντων μὲν αὐτὴν ἀνδρῶν — κατακομιζόντων δὲ ζευγῶν χιλίων.